

Ljubica Tikvica napisala je prikaz doktorske disertacije kroatistice Vlatke Štimac pod nazivom *Hrvatsko modno-odjevno nazivlje s podnaslovom Jezična analiza modnih časopisa od 1918.-1941.* Taj je rad važan doprinos jezikoslovnoj kroatistici, jer su poglavlja o modnom nazivlju rijetkost u leksikološkoj literaturi, osim kad je riječ o semiotičkoj literaturi.

Slijedi osvrt Krešimira Regana na knjigu *Bibliografija hrvatske historiografije u povijesnim časopisima 2000-2004. godine*, urednika Vlatke Dugački, Irene Starčević Stanić i Damira Agičića u izdanju izdavačke kuće Srednja Europa. Cilj objave ove knjige bio je da postane korisno pomagalo svim povjesničarima i ostalima koji prate i čitaju historiografske tekstove.

Mitja Ferenc i Želimir Kužatko autori su knjige *Prikrivena grobišta Hrvata u Republici Sloveniji*, koja je priređena u trojezičnom (hrvatskom, slovenskom i engleskom) izdanju, a o kojoj je iscrpan osvrt napisao Josip Mihaljević. On smatra da iako je sama tema problematična i otvara brojna pitanja, ovo izdanje ne bi smjelo potaknuti polemike, jer ne ostavlja puno prostora za dublja neslaganja.

Posljednji rad napisala je marljiva Vlatka Dugački prikazujući drugi broj časopisa *Historijski zbornik* za 2008. godinu koji donosi mnoštvo priloga u rubrikama Članci i rasprave i Iz povijesti historiografije, zatim prikaze i recenzije te dva izvještaja sa znanstvenih skupova.

Treći broj časopisa *Studia Lexicographica* jednako je zanimljiv kao i prethodna dva i daje vrlo značajan doprinos kroz objavljene radove ili prikaze i osvrte. Ponuđeni su vrlo raznoliki i zanimljivi radovi koje će svaki čitatelj s lakoćom pročitati.

Goran Komerički

Levanić, K. *Analitički inventari*. Varaždin : Državni arhiv u Varaždinu, 2009, 71 str.

U arhivističkoj nakladi ne nailazimo prečesto na objavu inventara kao zasebnih publikacija. Kada se ona i objave, u pravilu se radi o inventarima fondova znamenitih i važnih stvaratelja (pravnih ili fizičkih osoba). Objava obavijesnih pomagala manjih fondova kao zasebnog izdanja je, nažalost, iznimka. Tako je Državni arhiv u Varaždinu, objavivši obavijesna pomagala za tri svoja fonda: Obitelj Castellany (HR DAVŽ 1105), Obitelj Vragović (HR DAVŽ 1115) te Obitelj Gotl (HR DAVŽ 1110), učinio jednu takvu hvalevrijednu iznimku.

Načelo sređivanja obiteljskih arhiva jedno je od složenih i dugoročnih pitanja arhivistike. Oko tog su se pitanja sukobljavala mišljenja, među ostalima i mađarskih arhivista Istvána Bakácsa i Ivána Borse sredinom prošlog stoljeća. Ras-

prava je bila potaknuta idejom Istvána Bakácsa da se jednom sistematizacijom obiteljskih arhiva zauvijek riješe nesuglasice u procesu njihove arhivističke obrade.³ Ukratko, ono u čemu se arhivisti mogu složiti jest činjenica, da se u gradivu koje je bilo preuzeto u arhiv, nalazi ono vezano uz djelatnost pojedinih članova obitelji, zatim dio gradiva koji se odnosi na posjede obitelji te dio gradiva koji se odnosi na obitelj u cjelini. Dakako, valja spomenuti i gradivo onih obitelji koje su s "matičnom" obitelji bile povezane ženidbenim vezama te su tako u obitelji donijele i dio arhiva svojih obitelji, koje zapravo ne pripadaju i ne odnose se na "matičnu" obitelj. Može se, dakle, reći da bi neki idealni nacrt strukture obiteljskog fonda bio sljedeći: 1. Obitelj "X"; 1.1. Gradivo koje se odnosi na obitelj "X" u cjelini; 1.2. Ostavštine pojedinih članova obitelji "X"; 1.3. Gradivo drugih obitelji; 2. Vlastelinstva / Posjedi (razrađeno na niže arhivske jedinice prema vlastelinstvima / posjedima).

No, ovo je teorija, jer znamo da se gradivo srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih obiteljskih arhiva uglavnom sačuvalo samo u fragmentarnom obliku, zbog nebrige prema tom gradivu koje je najčešće bilo odlagano u neadekvatnim prostorima (podrumi, tavana i sl.) te desetljećima, pa i stoljećima zaboravljeno. Prema tome, struktura obiteljskog fonda uvjetovana je sačuvanošću arhivskog gradiva koje se obrađuje. Upravo zgodni primjeri kako sačuvanost određuje plan sređivanja jesu i tri analitička inventara objavljena u ovoj publikaciji.

Naime, 1960. tadašnji je Historijski arhiv u Varaždinu otkupio vrijedno gradivo "pohranjeno" na tavanu dvorca Križovljan u nezanimljivoj količini od 18 d/m, nastalog u razdoblju 1304-1944. Većim se dijelom gradivo sastojalo od dokumenata obitelji Bakić, Pászthory i Varady, vlasnika imanja Križovljan. No unutar preuzetog gradiva nalazilo se i gradivo brojnih drugih obitelji: Castellanffy, Vragović, Gotal, Lepossa, Marić, Lavoratory, Troyer, Beroldingen i dr. Tijekom 2000. i 2001. godine bili su sređeni i za njih su bili izrađeni analitički inventari, ovi arhivski fondovi:

1. HR DAVŽ 1105, Obitelj Castellanfy (1382-1710), 44 komada, 0,1 d/m
2. HR DAVŽ 1110, Obitelj Gotal (1616-1749), 2 kutije, 0,2 d/m
3. HR DAVŽ 1115, Obitelj Vragović (1528-1729), 3 kutije, 0,3 d/m

U opisu fonda obitelji Castellanfy autorica je strukturirala fond prema članovima obitelji kronološkim redom. Na kraju inventara, kao posebna serija nalazi se popis kopija i transkripcija dokumenata fonda, sa signaturama arhivskih jedinica iz inventara.

³ Više o tome vidi: Bakács I. A családi levéltárak szerkezeti problémái. *Levéltári Közlemények*, 31(1960), str. 160-174. i Borsa Iván. A családi levéltárak szerkezeti problémái, *Levéltári Közlemények*, 32(1961), str. 48-56.

Inventar fonda obitelji Gotal je razrađeniji. Tako u uvodnom dijelu inventara, osim historijata stvaratelja (tj. obitelji), povijesti fonda, plana sređivanja i popisa literature (kao u inventaru obitelji Castellany), postoje podaci o sačuvanosti gradiva, sadržajnoj fizionomiji fonda i vrednovanju gradiva. U sklopu historijata obitelji nalazi se i rodoslovno stablo obitelji. Fond je strukturiran na sljedeći način: 1. Imanja – na nižim razinama ustrojene su podserije prema pojedinim posjedima: Gotalovec i Grana; imanja u Podravini; imanja u Zagrebačkoj županiji; imanje Belica; 2. Obiteljski poslovi (nasljeđivanja, zadužnice, namire i dr.); 3-12. Gradivo pojedinih članova obitelji Gotal – kronološki redoslijed, a gdje je to bilo moguće, podjela na niže arhivske jedinice; 13. Ostalo – gradivo za koje se nije mogla uspostaviti veza s navedenim arhivskim jedinicama. Na kraju su fotokopije pojedinih dokumenata obitelji Gotal što se čuvaju u Mađarskom državnom arhivu, u Arhivu Ugarske komore: Neo-regestrata acta (H-MOL-E148).

Analitički inventar za fond obitelji Vragović strukturiran je kao i inventar za obitelj Gotal, a riječ je o fondu koji je od ova tri fonda i najveći (tri arhivske kutije). Fond je strukturiran na sljedeći način: 1. Kazala;⁴ 2. Imanja – gradivo posjedâ koje je razrađeno na podserije prema tematici, a ne prema posjedima: reguliranje vlasništva; gradivo vezano uz rad na vlastelinstvu – odnosi s kmetovima itd.; 3. Obiteljski poslovi i parnice; 4-15. Gradivo pojedinih članova obitelji Vragović – kronološki redoslijed, a gdje je to bilo moguće, podjela na niže arhivske jedinice; 16. Ostalo – razne bilješke i ulomci koji se nisu mogli pridružiti nijednoj drugoj arhivskoj jedinici; 17. Ostale obitelji nađene u fondu – gradivo obitelji za koje se nije mogla utvrditi pripadnost. Na kraju inventara nalazi se tzv. "konkordantna tabela", u kojoj je konkordanca izvornih signatura dokumenata (fascikl/broj) i novih signatura iz ovog inventara.

Način pisanja regista jest ujednačen u sva tri inventara i pisan je na sljedeći način:

- a) Mjesto i datum
- b) Kratki sadržaj dokumenta
- c) Jezik (ako nije latinski)
- d) Tvarne značajke – gdje je potrebno navesti oštećenja podloge, odnosno izbljedjelost tinte.
- e) Izvorne signature dokumenta, ako postoje.

Gledajući u cjelini sva tri obavijesna pomagala, može se zaključiti kako ona, iako nisu ustrojena prema međunarodnoj normi za opis arhivskog gradiva ISAD (G), ipak na adekvatan i metodički ispravan način opisuju arhivski fond. Osim toga, ona pružaju korisnicima lijep i pregledan uvid u gradivo, što je i jedna od

⁴ Kazala se odnose na dijelove spisa obitelji Vragović, od kojih se samo dio nalazi u ovom fondu, pa se nisu mogli iskoristiti prilikom sređivanja.

temeljnih funkcija obavijesnog pomagala. Valja još napomenuti dvije stvari: tijekom sređivanja gradiva usporedno su bile nadopunjavane spoznaje o povijesti tih, još uvijek slabo istraženih obitelji. Druga je bitna činjenica kako se radi o regestama više od stotinu dokumenata, koji su zbog jezika i pisma često nedostupni većini potencijalnih korisnika i istraživača. Ukratko, objavljivanjem ovih inventara, učinjen je velik korak u spoznaji o povijesti tih obitelji, kao i o posjedima u njihovom vlasništvu, a isto tako učinjeno je i priznanje autorici na njezinom mukotrpnom i kvalitetno učinjenom radu.

Ladislav Dobrica

Ridener, J. *From Polders to Postmodernism: A Concise History of Archival Theory*. Duluth : Litwin Books, 2009.

Godine 2009. objavljena je knjižica koja se, prema riječima izdavača, bavi konceptima i razvojem teorija koje su upravljale arhivskim radom od kraja 19. do početka 21. stoljeća. Publikaciju tvori sedam poglavlja, zahvale, predgovor Terrya Cooka, bibliografija, kazalo i bilješka o autoru.

Prvo se poglavlje bavi pitanjem – zašto proučavati arhivsku teoriju? Studirati arhivistiku, koja je primijenjena struka, znači pripremati se za obavljanje zadaća koje gradivo čine dostupnim korisnicima odnosno zaštite i čuvanja jedinstvenog gradiva nastalog radom pravnih ili fizičkih osoba. Najznačajniji motiv za proučavanje arhivske teorije je činjenica kako danas ne-arhivisti dovode u pitanje definiciju i značenje samih arhiva, bilo da se radi o teoretičarima poput Derride ili interneta. Arhivisti se pri definiranju i redefiniranju arhiva mogu pozvati na kompleksnu i bogatu tradiciju arhivske teorije.

Drugo je poglavlje o kontekstu unutar kojeg se odvija arhivski rad. Kako bi se shvatio razvoj arhivske teorije kroz vrijeme, neophodno je istražiti specifični kontekst u kojem su se pojedine teorije pojavile. Tri stvari utječu na arhivsku teoriju: promjene paradigme, tehnološke promjene i historiografija. Kriza u struci dovodi do promjene paradigme. Nemogućnost rješavanja novih problema uporabom stare teorije dovodi do razvoja različitih koncepata problema i mogućih rješenja, a hipotezu koja se pokaže točnom usvaja glavnina struke. Za svaku su arhivsku paradigmu karakteristične promjene tehnologije pomoću koje zapisi nastaju, pohranjuju se i prezentiraju, a koje dovode do promjena arhivske teorije. U Nizozemskoj 19. st. industrijalizacija i mehanizacija, uz svjetski razvoj sredstava komunikacije (telegraf, telefon, bežični radio), dovele do tehnološkog napretka i snažne potrebe za učinkovitošću, što zahtijeva standardizaciju, specificirane postupke i načela. Prvi svjetski rat donosi još veći razvoj komunikacijske tehnologije, a raširena uporaba telefona i standardizacija pisaćih strojeva dovele su do